

IDR

Institutul Diplomatic Român
www.idr.ro

POLICY PAPER

Seria Policy Paper
cuprinde texte bazate
pe surse publice.
Opiniile exprimate
reprezintă punctele
de vedere ale
autorilor.

Institutul Diplomatic Român

Policy Paper nr. 24 / 2016

Reacții arabe față de alegerea noului
președinte al SUA – începutul „iernii arabe”
sau „salvatorul orientului Mijlociu”?

Andra Dodiță

ISSN 2285 – 8938
ISSN-L 2285 – 8938

București 2016

Reacții arabe față de alegerea noului președinte al SUA – începutul „iernii arabe” sau „salvatorul Orientului Mijlociu”?

Andra Dodiță¹

În timp ce o bună parte a liderilor lumii încă încercau să perceapă faptul că, în pofida speranțelor și calculelor lor precum și a sondajelor de popularitate dinaintea alegerilor, noul președinte ales al SUA este candidatul republican, Donald Trump, unul dintre cei mai prompti lideri din lume care au pus mâna pe telefon pentru a-l felicita pe noul lider de la Casa Albă a fost nimeni altul decât președintele egiptean Abdel Fattah al-Sisi². Alți lideri care s-au grăbit să îl felicite pe câștigătorul alegerilor au fost președintele rus, Vladimir Putin, primul ministru israelian, Benjamin Netanyahu și președintele sirian Bashar al-Assad.

După aflarea rezultatelor alegerilor prezidențiale din data de 8 noiembrie, liderii lumii au încercat să-și formuleze cât mai atent, clar și exhaustiv așteptările de la noua guvernare americană. Nici liderii arabi nu au făcut excepție, în spatele protocolului diplomatic, respectiv a mesajelor oficiale de felicitare, reacțiile acestora variind de la încântare la reținere și circumspecție.³

Până la alcătuirea și implementarea noii politici externe americane, în Orientul Mijlociu, autoritățile palestinieniene par cele mai neliniștite, țările membre ale Consiliului de Cooperare al Golfului (CCG) au fost mai degrabă rezervate, în timp ce Egiptul, Turcia și Israelul și-au manifestat deschis entuziasmul față de rezultatul alegerilor prezidențiale din Statele Unite. Nu în ultimul rând, deși unii analiști sunt de părere că Iranul ar putea suferi în cazul unei schimbări de paradigmă la Washington, declarațiile oficialilor de la Teheran au fost mai degrabă rezervate.⁴ Fără a putea anticipa în ce măsură afirmațiile și

¹ Andra Dodiță este referent relații II în cadrul Institutului Diplomatic Român, aria de expertiză fiind spațiul arabo-islamic; doctorand al Școlii de Studii Avansate a Academiei Române în cadrul Institutului de Istorie „Nicolae Iorga”; colaborator al Secției de limba arabă din cadrul Facultății de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București unde predă cursuri de limba arabă.

² *Egypt's Sisi is first leader from Arab world to congratulate Trump*, „Middle East Eye”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.middleeasteye.net/>)

³ *Arab states, Iran react to Trump presidential win in US*, „Anadolu Press”, 9 noiembrie 2016 (<http://aa.com.tr/en>)

⁴ Paul Salem *et al.*, *Middle East Reactions to the U.S. Election*, „Middle East Institute”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.mei.edu/>)

promisiunile sau amenințările, uneori contradictorii, făcute în timpul campaniei electorale vor fi transpuse în viitoarea politică externă americană, se disting, totuși, câteva poziții pe care Trump, în calitate de candidat la președinția SUA, le-a adoptat în legătură cu Orientul Mijlociu⁵:

- a declarat că va amplifica războiul împotriva Statului Islamic (SI), fără a specifica, însă, sub ce formă se va întâmpla aceasta;
- este în favoarea cooperării cu Rusia și cu regimul lui Assad din Siria împotriva SI;
- în opoziție cu Hillary Clinton, se opune furnizării de arme rebelilor din Siria și creării unei zone *no-fly* pentru a-i proteja⁶
- a promis fie să anuleze acordul nuclear cu Iranul, fie să monitorizeze foarte atent respectarea acestuia; în oricare dintre situații, relaxarea recentă dintre SUA și Iran ar putea fi înlocuită cu ostilitate⁷;
- dezaprobă intervenția SUA pentru cauze ideologice precum schimbări de regim, democrație, drepturile omului și *nation-building* străin, declarând că preferă să se concentreze pe interesul național al țării sale, dând exemplul Irakului în care eliminarea lui Saddam Hussein „nu a fost un lucru prea util” dat fiind faptul că în prezent „Irakul este un dezastru”.⁸
- i-a denigrat pe musulmani și a cerut interzicerea intrării lor în SUA;
- a pus sub semnul întrebării alianțele și angajamentele SUA, inclusiv pe cele cu țările membre ale CCG, adăugând că țara sa poate oferi protecție, însă contracost.

În aceste condiții, principalele preocupări comune ale lumii arabe cu privire la viitoarea politică externă a lui Trump sunt combaterea grupării Statul Islamic, problema palestiniană, conflictul din Siria, extinderea și creșterea influenței Iranului în zonă, intervenția militară a Rusiei în Siria, relația cu țările producătoare de petrol.⁹

⁵ Paul Salem, *Trump's Win Adds New Dynamics to Unstable Middle East* în Paul Salem et al., *Middle East Reactions to the U.S. Election*, „Middle East Institute”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.mei.edu/>)

⁶ *Trump and the Middle East*, „The Economist”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.economist.com/>)

⁷ Cu toate acestea, Donald Trump deja și-a ponderat pornirea împotriva pactului cu Iranul, Walid Phares, consilier pe Orientul Mijlociu, vorbind mai degrabă despre o „renegociere”. (*Ibidem*)

⁸ *Ibidem* nota 5.

⁹ Majid Kiyali, *Trump...ma 'ānīhi l-'amrīkiyya wa-tadā'iyātihi aš-šarq al-'awsat* (*Trump...ce înseamnă el pentru America și ce implicații poate avea asupra Orientului Mijlociu*), „Al-Jazeera”, 13 noiembrie 2016 (<http://www.aljazeera.net/>)

În ciuda declarațiilor împotriva SI făcute de președintele ales Donald Trump, unul dintre comandanții grupării a declarat că „ura lui față de musulmani ne va face treaba mai ușoară pentru că astfel putem să recrutăm mii”. Clericul šiit Al-Sadr a evidențiat¹⁰ că incapacitatea noului președinte american de a face distincția între tendințele radicale și cele moderate va atrage după sine o escaladare a extremismului.

În pofida promisiunilor înverșunate ale candidatului Donald Trump de a anula acordul nuclear semnat în 2015 între Iran și grupul P5+1¹¹, președintele iranian, Hassan Rouhani, a declarat că alegerile americane nu au niciun efect asupra politicilor Teheranului¹², idee accentuată de ministrul de externe al Iranului, Javad Zarif, care descrie¹³ victoria lui Trump ca pe o chestiune domestică americană, insistând ca noul șef al Casei Albe să respecte termenii acordului nuclear semnat în urmă cu un an. Liderul suprem al Iranului, Ali Khamenei, l-a laudat pe candidatul Trump pentru onestitatea cu care vorbește, mai ales în baza retoricii anti-saudite și a dorinței anunțate de a coopera cu liderul rus, Vladimir Putin. Dacă reformiștii se tem de evoluția relațiilor cu Occidentul dezvoltate în baza acordului nuclear, conservatorii au fost mai degrabă în asentiment cu amenințările lui Trump de a anula înțelegerea „dezastruoasă”, aceștia fiind mai degrabă suspicioși la recenta deschidere a Vestului care reprezintă, în opinia acestora, un complot pentru a dobândi controlul financiar asupra țării lor.¹⁴

După ce, în timpul campaniei electorale, Donald Trump a făcut declarații antagonice cu privire la poziția sa față de conflictul israeliano-palestinian, purtătorul de cuvânt al președinției palestiniene a declarat că *leadership*-ul de la Ramallah „va lucra cu oricare dintre candidații aleși de poporul american” care dorește să „instaureze pacea permanentă în Orientul Mijlociu pe baza soluției celor două state”, subliniind, în același timp, necesitatea ca Washingtonul să recunoască faptul că stabilitatea regională nu poate fi atinsă decât prin găsirea unei soluții corecte la cauza palestiniană. În același timp, mișcarea palestiniană de rezistență Hamas, care guvernează Fâșia Gaza din anul 2007, l-a

¹⁰ *Daesh: Trump's hate towards Muslims will make recruitment easier*, „Middle East Monitor”, 14 noiembrie 2016 (<https://www.middleeastmonitor.com/>)

¹¹ Alcătuit din cei cinci membri permanenți în Consiliul de Securitate al ONU și Uniunea Europeană.

¹² Sadir Zayadine, *Here's how the Middle East is reacting to Trump's shock victory*, „CNBC”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.cnbc.com/>)

¹³ *Arab states, Iran react to Trump presidential win in US*, „Anadolu Press”, 9 noiembrie 2016 (<http://aa.com.tr/en>)

¹⁴ *Trump and the Middle East*, „The Economist”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.economist.com/>)

somat pe Donald Trump să reevalueze vechile politici ale Washingtonului față de cauza națională palestiniană.¹⁵

În ciuda afirmării neutralității în chestiunea israeliano-palestiniană, candidatul republican a făcut promisiuni că va recunoaște Ierusalimul drept capitală a Israelului. După o campanie prezidențială cu una dintre platformele cele mai favorabile Israelului din istorie¹⁶, Benjamin Netanyahu, care a avut o relație tensionată cu președintele Obama, a declarat cu entuziasm că Trump este „un prieten adevărat al Israelului care dorește să instaureze securitatea, stabilitatea și pacea în regiune”¹⁷, noul șef de la Casa Albă invitându-l, la rândul său, la Washington pe oficialul israelian.

În ceea ce privește felul în care victoria candidatului republican a fost receptată în Golf, conform agențiilor oficiale de presă din fiecare țară, emirul Kuweitului, Sheikh Sabah al-Ahmad Al Sabah, a reamintit relația specială dintre Kuweit și SUA, în timp ce emirul Qatarului, Sheikh Tamim bin Hamad Al Thani și președintele Emiratelor Arabe Unite, Khalifa bin Zayed Al Nahyan, și-au exprimat speranța ca relațiile bilaterale cu Washingtonul să evolueze la nivelul următor. Un membru al familiei regale din Bahrain și-a exprimat pe Twitter speranța ca Trump să extermină SI și pei cei din spatele lui precum și să corecteze greșelile făcute de administrația Obama în materie de răspândire a terorii.¹⁸ Nu în ultimul rând, regele saudit, Salman Bin Abdulaziz, a declarat că nădăjduiește ca alegerea lui Trump să sporească securitatea și stabilitatea în Orientul Mijlociu¹⁹

Alegerea lui Trump a reprezentat o ușurare pentru liderii Siriei și ai Egiptului. În aceeași ordine de idei, puterile care speră să își extindă influența regională au aplaudat și ele victoria acestuia. *The Economist*²⁰ îl citează pe analistul iordanian Oraib Rantawi care a identificat că „Rusia, Iran, milițiile šiite din Irak, Siria și Hezbollah beneficiază toate de vidul de putere americană în regiune și îl susțin pe Trump”. Acesta mai subliniază și

¹⁵ *Arab states, Iran react to Trump presidential win in US*, „Anadolu Press”, 9 noiembrie 2016 (<http://aa.com.tr/en>)

¹⁶ Sadir Zayadine, *Here's how the Middle East is reacting to Trump's shock victory*, „CNBC”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.cnbc.com/>)

¹⁷ *Ibidem*

¹⁸ Gary Willig, *American winter or Mideast savior: Arab media reacts to Trump*, „Israel National News”, 10 noiembrie 2016 (<http://www.israelnationalnews.com/>)

¹⁹ Conform comunicatului de presă dat de rege agenției de presă saudite, 9 noiembrie 2016 (<http://www.spa.gov.sa/>)

²⁰ *Trump and the Middle East*, „The Economist”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.economist.com/>)

disponibilitatea enunțată de Trump în timpul campaniei electorale de a coopera cu președintele Putin pentru eradicarea jihadismului sunnit, pe care ambii îl consideră principala amenințare globală. Mai mult decât atât, noul președinte ales al SUA a declarat despre Assad că „poate este rău, dar poate oamenii aceștia [opoziția siriană] sunt și mai răi”, punând accent pe dificultatea diferențierii dintre rebeli și luptătorii Statului Islamic. Președintele turc Recep Tayyip Erdogan a declarat că speră ca noul președinte american să „facă pași folositori pentru lume în ceea ce privește drepturile și libertățile fundamentale, democrație și dezvoltare în regiunea noastră”²¹, ministrul turc de justiție, Bekiz Bozdog, fiind de părere că noua administrație de la Washington nu va altera relațiile puternice dintre cele două state.²²

În Tunisia, cel de-al doilea partid de la guvernare, Ennahda, a declarat că speră ca politicile noului președinte să contribuie la „asigurarea păcii în lumea arabă și susținerea aspirațiilor poporului arab de libertate, democrație și dezvoltare în țările lor”.²³

În Iordania, opinia oficială prevalentă a fost aceea că SUA reprezintă un stat bazat pe instituții, astfel că relațiile bilaterale „de prietenie și strategice” în domeniile economic, politic, militar și de securitate²⁴ dintre Amman și Washington nu vor fi afectate de rezultatul alegerilor. Astfel, regele Abdullah al II-lea bin al-Hussein i-a trimis președintelui ales Donald Trump un mesaj de felicitare în care și-a exprimat speranța ca relația dintre țările lor să devină mai apropiată²⁵, în contextul în care noul ales al poporului american a declarat deja că mizează pe cooperarea cu Iordania în lupta împotriva terorismului și asigurarea stabilității în regiune.²⁶ Cotidianul iordanian oficial *Al-Ray* popularizează aceeași idee exprimată de *leadership*-ul politic, respectiv relația excelentă dintre Amman și Washington care în ultimele decenii a evoluat, indiferent de culoarea politică a administrației, de la o simplă relație bilaterală la ceea ce în prezent

²¹ Sadir Zayadine, *Here's how the Middle East is reacting to Trump's shock victory*, „CNBC”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.cnbc.com/>)

²² *World reaction to Donald Trump's election win*, „CBS News”, 8 noiembrie 2016 (<http://www.cbsnews.com/news/>)

²³ *Arab states, Iran react to Trump presidential win in US*, „Anadolu Press”, 9 noiembrie 2016 (<http://aa.com.tr/en>)

²⁴ *Al-Rai* (Iordania), 10 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

²⁵ *Agenția de știri Petra* (Jordan), 9 noiembrie 2016 *apud ibidem*

²⁶ *Al-Rai* (Iordania), 10 noiembrie 2016 *apud ibidem*

numără o serie de legături strategice și alianțe pe diferite domenii, bazate pe „interesul major constant al SUA pentru Orientul Mijlociu, cu toate problemele, crizele și situațiile”.²⁷

Victoria candidatului republican a atras după sine și mesajul de felicitare al primului ministru libanez, Sa'ad Al-Hariri, care a exprimat disponibilitatea țării sale de a reprezenta un partener pentru eforturile „esențiale” ale noii conduceri americane pentru instaurarea „stabilității, securității și păcii în Orientul Mijlociu”, în contextul în care conducerea de la Beirut are „așteptări mari” ca noul lider de la Casa Albă să promoveze pacea, securitatea, stabilitatea și democrația în regiune, pornind de la „o soluție politică pașnică la criza din Siria”.²⁸ Pe de altă parte, însă, un editorial din cotidianul *Al-Mustaqbal*, finanțat de același Sa'ad Al-Hariri, reflecta, precaut, o viziune mai degrabă circumspectă asupra efectelor guvernării Trump. Astfel, dacă asupra certitudinii implementării unor schimbări în noua politică americană nu planează îndoieli, libanezii au dubii în privința urmărilor acestora la nivelul situației din zonă.²⁹

În cele ce urmează, am ales să redau mai în detaliu reacțiile și contextul în care au apărut acestea pentru trei dintre actorii regionali cu cea mai mare miză în viitorul Orientului Mijlociu, date fiind evoluțiile curente din zonă precum și viitoarele schimbări pe care le poate aduce noua administrație de la Washington.

CCG. Arabia Saudită

După opt ani în care liderii din Golf nu au avut încredere în Obama, cu care nu au avut „niciun fel de relație personală pe care să o prețuiască”³⁰ aceștia au vrut „un președinte american care să le înțeleagă temerile”³¹. Cu toate acestea, deși victoria lui Trump marchează sfârșitul dezamăgitoareii administrații Obama, aceasta stârnește, conform cotidianului saudit *Okaz*, sentimente de „speranță amestecată cu frică”.³²

²⁷ *Al-Rai* (Iordania), 11 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative” (MEMRI), 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

²⁸ *Al-Mustaqbal* (Liban), 10 noiembrie 2016 *apud Ibidem*

²⁹ *Ibidem*

³⁰ *Al-Quds Al-Arabi* (Liban), 10 noiembrie 2016 *apud* MEMRI

³¹ *Ibidem*

³² *Okaz* (Arabia Saudită), 9 noiembrie 2016 *apud* MEMRI

Pentru statele CGG, observa Gerald Feierstein³³, niciunul dintre cei doi candidați nu ar fi fost de dorit³⁴: Hillary Clinton pentru că reprezenta administrația Obama care a semnat acordul nuclear cu Iranul, care nu a avut o poziție suficient de fermă față de Bashar al-Assad și care a sprijinit revoltele Primăverii arabe care, la rândul lor, au dus la eliminarea de la putere a unor vechi aliați ai Golfului (un exemplu grăitor este fostul președinte egiptean Hosni Mubarak) iar Donald Trump pentru denigrarea musulmanilor, pentru comentariile potrivit cărora statele din Golf ar trebui să plătească pentru ajutorul militar american³⁵ precum și pentru disponibilitatea declarată de a coopera cu Rusia și cu regimul Assad.³⁶ În contextul actual, unii analiști se tem ca sloganurile de campanie ale lui Trump împotriva musulmanilor sau a țărilor din Golf să nu se transforme în linii directoare ale politicii externe americane dată fiind nu doar victoria candidatului republican cât și majoritatea deținută de partidul său în Congres. În fața acestor angoase, deși mulți observatori își găsesc liniștea în argumentul stabilității și previzibilității funcționării instituțiilor care stau la baza statului american, alții se tem de caracterul autoritar al președintelui nou-ales.³⁷

În ciuda argumentelor pro și contra, se pare că balanța de susținere saudită a înclinat în favoarea candidatei democrate, conform unor dezvăluiri WikiLeaks, Arabia Saudită donând milioane de dolari fundației Clinton.³⁸ Teoria este confirmată și de un sondaj recent realizat de Centrul Arab de Cercetare și Politică, cu sediul în SUA, care a revelat că 68% dintre saudiți ar fi preferat-o pe Clinton în detrimentul lui Trump³⁹. În pofida acestor elemente, regele Salman bin Abdulaziz i-a urat noului președinte american

³³ Paul Salem *et al.*, *Middle East Reactions to the U.S. Election*, „Middle East Institute”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.mei.edu/>)

³⁴ Cf. *On Eve of U.S. Presidential Election, Arab Press Editorial Ask: Who is Better For the Arabs – Clinton or Trump?*, „Middle East Media Research Initiative”, 8 noiembrie 2016 (<http://www.memri.org/>)

³⁵ Lori Robertson, *U.S Foreign Military Support*, „FastCheck.ORG”, 20 aprilie 2016 (<http://www.factcheck.org/>)

³⁶ Paul Salem *et al.*, *Middle East Reactions to the U.S. Election*, „Middle East Institute”, 9 noiembrie 2016

³⁷ *Al-Quds Al-Arabi* (Londra), 11 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Trump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

³⁸ Gabriel Samuels, *Julian Assange: Isis and Clinton Foundation are both funded by Saudi Arabia and Qatar*, „Independent”, 4 noiembrie 2016 (<http://www.independent.co.uk/>)

³⁹ *68% min as-saudiyyin yufaddiluna fauwza Clinton (68% dintre saudiți preferă victoria lui Clinton)*, „Al-Arabiya”, 7 noiembrie 2016 (<https://www.alarabiya.net/ar/>)

succes în „realizarea securității și stabilității în Orientul Mijlociu și lumea mai largă”⁴⁰, alături de alți lideri din Golf care i-au trimis președintelui ales al SUA mesaje de felicitare în care și-au exprimat dorința pentru relații mai strânse cu Washingtonul.

Cu toate acestea, tensiunea resimțită în urma victoriei lui Donald Trump se reflectă într-o serie de publicații printre care și ziarul *Al-Quds Al-Arabi*, care a susținut-o pe Hillary Clinton în cursa electorală pentru Casa Albă. Acesta a recunoscut, imediat după aflarea rezultatelor alegerilor din 8 noiembrie, că „victoria lui Trump este deosebit de îngrijorătoare pentru conducătorii și liderii arabi” care acum „înfruntă o nouă America” de care se tem prin prisma faptului că noua conducere ar putea schimba ordinea regională care exista de decenii.⁴¹

În ceea ce privește atitudinea lui Donald Trump față de Golf, unii analiști⁴² sunt de părere că acesta afișează cel puțin același dispreț pe care l-a manifestat și predecesorul său. Pe lângă vehicularea, în timpul campaniei electorale, a amenințărilor de interzicere a accesului musulmanilor în SUA sau de închidere a moscheilor de pe teritoriu american, alesul american a mai menționat și că pretinde jumătate din petrolul Kuweitului ca preț pentru eliberarea condusă de americani în 1991 sau că va continua să ofere protecție militară țărilor CCG doar contracost.

Mai mult decât să continue izolaționismul practicat de Obama, țările din Golf se tem că mandatul lui Donald Trump va îndepărta SUA de acestea. După promisiunile de campanie ale lui Hillary Clinton de intervenție sporită, protecție și prezență militară permanentă în Irak, liderii CCG se tem, acum, că Trump îi va ocoli pe aliații săi din zonă, sistând sprijinul tradițional acordat acestora, prilej cu care va lăsa loc altor actori în Orientul Mijlociu. O sursă din palatul regal de la Riad a surprins reacția Golfului prin declarația conform căreia „luna de miere a relației noastre cu SUA s-a încheiat”.⁴³

În pofida neliniștii generale resimțite de arabii din Golf, unii observatori⁴⁴ îl văd pe Trump mai degrabă ca pe un mercantilist decât ca pe un jandarm al ordinii

⁴⁰ Conform comunicatului de presă dat de rege agenției de presă saudite, 9 noiembrie 2016 (<http://www.spa.gov.sa/>)

⁴¹ *Al-Quds Al-Arabi* (Londra), 10 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁴² *Trump and the Middle East*, „The Economist”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.economist.com/>)

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ *Ibidem*

internaționale, de unde și relaxarea că în caz de forță majoră, noul președinte american va apăra Golful pentru prețul corect. Statele din Golf, remarca cotidianul *Al-Quds Al-Arabi*⁴⁵, au simțit o „serioasă neliniște” față de victoria lui Trump. Unul dintre cele mai controversate aspecte ale campaniei lui Trump a fost poziția sa față de statele Golfului, mai precis afirmațiile conform cărora „SUA nu vor mai apăra aceste state pe gratis ci vor percepe un preț pentru această protecție”, ceea ce cotidianul califică drept „aproape de șantaj”. În pofida faptului că președintele ales a făcut aceleași declarații și despre alianții NATO, ceea ce ar putea reprezenta o oarecare „consolare” pentru liderii arabi vizați, acest fapt nu schimbă percepția conform căreia aceștia ar fi „molâi care au nevoie să mituiască pe cineva care să îi apere”.⁴⁶

De altfel, afirmațiile făcute de Trump în timpul campaniei l-au determinat pe unul dintre membrii familiei conducătoare saudite, omul de afaceri Al-Waleed bin Talal⁴⁷, să îl numească pe candidatul republican, nu doar o dată, „o rușine” și să-l someze să se retragă din cursa electorală⁴⁸. Acesta a replicat tăios, după doar câteva ore: „Nătângul de prinț @Alwaleed_Talal vrea să îi controleze pe politicienii americani cu banii tăticului. Nu va putea să o facă când voi fi ales.” În pofida schimburilor acide de replici dintre cei doi, Bin Talal a postat pe contul său de Twitter, după aflarea rezultatului alegerilor următorul mesaj: „Președintele ales @realDonaldTrump în ciuda oricăror diferențe din trecut, America a vorbit, felicitări și cele mai bune urări mandatului dumneavoastră”⁴⁹

Cotidianul qatarez semi-oficial *Al-Raya* atrage atenția, fără ocolișuri, noii administrații americane să țină cont de istoricul relațiilor solide dintre SUA și statele din Golf, implicit de parteneriatele strategice cu acestea și să acționeze cu seriozitate și consecvență în chestiuni care pot afecta dinamica acestora printre care „bizarul” Act de justiție împotriva sponsorilor terorismului⁵⁰, amestecul Iranului în regiune, Israelul și

⁴⁵ *Al-Quds Al-Arabi* (Londra), 11 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Pe care revista *Forbes* l-a declarat cel mai bogat al 34-lea om din lume în 2015, în 2016 revenindu-i locul 41.

⁴⁸ Conform mesajului postat pe contul său de Twitter, în data de 11 decembrie 2015.

⁴⁹ Postat pe contul său de Twitter în 9 noiembrie 2016.

⁵⁰ Justiție împotriva sponsorilor terorismului (Justice Against Sponsors of Terrorism) este o lege aprobată de Congresul SUA care le permite cetățenilor americani să dea în judecată guverne străine bănuite de implicarea în atacuri teroriste desfășurate pe teritoriul american. Primul caz de aplicare al legii a fost

problema palestiniană, situația din Yemen, Irak și Siria.⁵¹ Mai mult decât atât, cotidianul subliniază intrarea situației regionale și internaționale într-o nouă eră în care statele CCG au devenit actori principali, de unde și necesitatea de a fi tratați în mod egal de partenerii care operează în Orientul Mijlociu.⁵²

Pe cealaltă parte, însă, Donald Trump a făcut în campania sa și declarații care au stârnit simpatii în aceste state, cele mai importante fiind înăsprirea atitudinii față de Teheran precum și relaxarea impunerii de condiții în materie de drepturi umane și libertăți civile.⁵³ Fără îndoială încurajat de remarcile candidatului Donald Trump împotriva tratatului nuclear cu Iranul, cotidianul saudit *Al-Watan*⁵⁴ a manifestat ceva mai mult optimism față de viitorul politicii externe americane sub noua administrație de la care se așteaptă să remedieze greșelile administrației Obama, mai cu seamă cele care au facilitat creșterea rolului Iranului în Orientul Mijlociu. În acest context, cotidianul își exprimă convingerea că după opt ani de „promisiuni în van, de slăbiciuni, de acorduri care au afectat pacea și securitatea internațională urmate de retragere pe scena internă”, într-un cuvânt, după opt ani de eșec, Trump va restabili încrederea în guvernul american, pierdută ca urmare a evenimentelor din Crimeea, Siria, China și Libia.

Jurnalistul saudit ‘Abd al-Rahman Al-Rashed⁵⁵, fost editor al ziarului *Al-Sharq Al-Awsat* și fost director al postului TV Al-Arabiya, i-a asigurat pe cititorii săi că SUA este un stat bazat pe instituții, astfel că, indiferent de modificările pe care noul președinte vrea să le aducă politicii externe, acestea nu vor produce o schimbare la 180 de grade a direcțiilor și modalităților de acțiune ale Washingtonului. În ceea ce privește afirmațiile candidatului republican la adresa musulmanilor, jurnalistul pune accentul pe distincția dintre islam și terorism, înverșunarea față de ultimul dintre cele două reprezentând nu o

înregistrat în luna septembrie, fapt ce a atras critici din partea Riadului. Andrew M. Harris, *Sept. 11 Widow Sues Saudi Arabia Following Congress Override*, „Bloomberg”, 30 septembrie 2016 (<http://www.bloomberg.com/>)

⁵¹ *Al-Raya* (Qatar), 10 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁵² *Al-Raya* (Qatar), 10 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative” (MEMRI), 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁵³ Paul Salem *et al.*, *Middle East Reactions to the U.S. Election*, „Middle East Institute”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.mei.edu/>)

⁵⁴ *Al-Watan* (Arabia Saudită), 10 noiembrie 2016 *apud* MEMRI

⁵⁵ *Al-Sharq Al-Awsat* (Londra), 10 noiembrie 2016 *apud ibidem*

dovadă a rasismului lui Donald Trump, ci un punct comun între acesta și majoritatea lumii musulmane. Nu în ultimul rând, Al-Rashed recunoaște că țările arabe trebuie să muncească pentru a stabili o relație cu noua administrație de la Washington, pe care acestea trebuie să înceteze să o mai acuze pentru propriile probleme în timp ce „majoritatea problemelor noastre își au originea în propriile noastre decizii și acțiuni, majoritatea soluțiilor aflându-se în propriile noastre mâini.”

Egipt

După înlăturarea de la putere a lui Mohamed Morsi, în octombrie 2013, Statele Unite au decis sistarea ajutorului anual de 1,3 miliarde \$ pentru Egipt până când guvernul de la Cairo va demonstra că a făcut progrese credibile în direcția unor reforme democratice. Deși continua să-l critice pe al-Sisi pentru gravele încălcări ale drepturilor omului, un raport prezentat Congresului American în 12 mai 2015⁵⁶ reafirma rolul crucial pe care Egiptul îl joacă în securitatea națională a SUA prin implicarea în lupta împotriva terorismului, în special a SI. Cu toate că SUA a reluat acordarea ajutorului anual în martie 2015, președintele al-Sisi nu a fost invitat nici până în prezent la Casa Albă, ceea ce confirmă răcirea relațiilor dintre cele două state după 2013.

Astfel, încântarea lui Abdel Fattah al-Sisi față de câștigarea alegerilor prezidențiale americane de către Donald Trump vine și ca urmare a ultimei întâlniri dintre președintele egiptean și candidatul republican din septembrie, în marja Adunării Generale a ONU, când Trump l-a numit pe al-Sisi „un tip grozav”, laudând eforturile acestuia în războiul împotriva terorismului și afirmând că, în eventualitatea în care va fi ales șeful Casei Albe, îl va invita într-o vizită oficială pe al-Sisi⁵⁷ ca dovadă a faptului că SUA nu va mai fi un simplu aliat al Egiptului, ci un prieten loial al acestuia.⁵⁸ Al-Sisi și-a exprimat, la rândul său, speranța față de revigorarea relațiilor dintre țara sa și SUA, în măsura în care Donald Trump avea să fie ales⁵⁹.

⁵⁶ Document disponibil la <http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/international/2015/egyptwaiver.pdf>

⁵⁷ Molly O'Toole, *Trump Invites Himself to Egypt Despite Wanting to Ban Muslims from the U.S.*, „Foreign Policy”, 20 septembrie 2016 (<http://foreignpolicy.com/>)

⁵⁸ Cristiano Lima, *Trump praises Egypt's al-Sisi: 'He's a fantastic guy'*, „Politico”, 22 septembrie 2016 (<http://www.politico.com/>)

⁵⁹ *Egypt's Sissi Frist World Leader to Congratulate Trump on Win*, „Haaretz”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.haaretz.com/>)

Editorul șef al ziarului oficial *Al-Ahram*, Muhammad ‘Abd Al-Hadi ‘Allam, remarcă⁶⁰ că, în pofida a trei decenii de relații strategice, diplomatice și economice strânse dintre cele două țări, ultimii câțiva ani de neînțelegeri cu privire la chestiuni domestice și de securitate internă au dus la o schismă între cea mai mare țară arabă și cea mai puternică țară din lume.

În acest context, publicațiile din întreaga lume au semnalat faptul că președintele Egiptului s-a numărat printre primii lideri care l-au felicitat pe noul președinte ales al SUA, care, în schimb, și-a exprimat recunoștința și dorința de a-l revedea curând pe al-Sisi. Satisfacția președintelui egiptean față de rezultatul alegerilor a fost confirmată și de comunicatul președinției egiptene conform căruia „Egiptul se așteaptă ca mandatul lui Trump să aducă un nou suflu relațiilor dintre cele două țări”⁶¹.

Maged Mandour scria pentru *Sada*⁶² că victoria lui Donald Trump are potențialul de a îi aduce lui Sisi legitimitatea după care acesta tânjea atât de mult, confirmându-i și consolidându-i autoritatea atât în plan intern, cât și la nivel internațional, tocmai sub sloganul „războiului împotriva terorii”. Mai mult decât atât, spre deosebire de Administrația Obama și de ceea ce ar fi putut fi Administrația Clinton, noul președinte ales al SUA nu va exercita aceeași presiune asupra omologului său de la Cairo în ceea ce privește încălcarea drepturilor omului din Egipt.

Cât despre opinia publică egipteană exprimată atât în media scrisă cât și în cea vizuală, atitudinea generală a fost mai degrabă de bucurie față de eșecul candidatei democratice, Hillary Clinton, victoria lui Donald Trump stârnind reacții diverse, dominate de acceptare și speranță.

Un exemplu în acest sens este Tamer Amin, unul dintre moderatorii postului TV evanghelic *al-Hayat*, care o învinovățește pe Hillary Clinton, împreună cu întreaga administrație Obama, pentru toate relele din Orientul Mijlociu petrecute în ultimii 20 de ani, printre care fondarea și finanțarea SI. În aceeași ordine de idei, omul de televiziune a

⁶⁰ *Al-Ahram* (Egipt), 11 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump’s Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative” (MEMRI), 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁶¹ *Al-Watan* (Egipt), 9 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump’s Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁶² Maged Mandour, *The Trump-Sisi Alliance* în Maged Mandour et al. *The Implications of a Trump Presidency for the Middle East*, „Sada”, 9 noiembrie 2016 (<http://carnegieendowment.org/>)

spus că preferă un republican care spune adevărul în față decât un democrat care are „un milion și 70 de fețe”⁶³. Și în presa scrisă, respectiv în *Al-Ahram*, Ahmed ‘Abd Al-Tawab s-a bucurat de eșecul candidatei democrate, Hillary Clinton, pe care îl apreciază ca fiind deosebit de avantajos atât pentru Egipt, cât și pentru întreaga regiune, aceasta fiind implicată în „toate acțiunile distrugătoare care au afectat regiunea de când a devenit secretar de stat”, de la susținerea Frăției Musulmane pentru a accede la putere în Egipt, până la susținerea Israelului și implicarea în fondarea organizației teroriste al-Qaeda.⁶⁴

Tot în legătură cu eșecul candidatei democrate, redactorul șef al ziarului oficial *Al-Ahram*, Muhammad ‘Abd Al-Hadi ‘Allam, remarcă⁶⁵ faptul că acesta reprezintă o lovitură strivitoare pentru planul Frăției Musulmane de a-și întări puterea în Egipt. În acest context, guvernul de la Cairo are oportunitatea de a recupera rolul central tradițional al Egiptului în Orientul Mijlociu, de unde și necesitatea de a coopera cu noua administrație de la Washington.

Nu în ultimul rând, unii lideri de opinie⁶⁶ recomandă ca Egiptul să facă abstracție de tendințele și ideile manifestate de candidatul Trump, marea majoritate legate de „bucătăria internă” a SUA și să se concentreze, în schimb, pe beneficiile pe care le poate aduce noua guvernare americană, aspectul care atrage atenția cel mai mult fiind, indubitabil, promisiunea candidatului republican de a eradica SI.

Redactorul șef al ziarului *al-Shurouq*, ‘Imad al-Din Hussein, un critic al regimului al-Sisi, a scris în data de 10 noiembrie⁶⁷ că, victoria lui Trump este sărbătorită de extremiștii de toate felurile și de peste tot, printre cei mai de seamă numărându-se SI, care vor fi animați de un suflu nou, predicție confirmată de declarațiile reprezentanților SI. Deși își mărturisește deschis teama de potențialele pericole pe care le poate aduce viitoarea administrație Trump, acesta conchide că în „crunta lume a politicii trebuie să

⁶³ Disponibil la adresa: <http://www.memritv.org/clip/en/0/0/0/0/0/5744.htm>

⁶⁴ *Al-Ahram* (Egipt), November 10, 2016 *apud Arab World Reacts to Tump’s Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative” (MEMRI), 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁶⁵ *Al-Ahram* (Egipt), 11 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump’s Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative” (MEMRI), 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁶⁶ *Al-Ahram* (Egipt), 10 noiembrie 2016 *apud* MEMRI

⁶⁷ *Al-Shurouq* (Egipt), 10 noiembrie 2016 *apud ibidem*

învățăm să fim pragmatici și să separăm complet emoțiile pasionale de aspirațiile izvorâte din interese”.

În mod previzibil, însă, reacției relativ unitare din *mass-media* i se adaugă reacțiile împărțite din *social media*, gravitând între profecția începutul „iernii arabe” și eticheta „salvatorul Orientului Mijlociu”⁶⁸, unde mai cu seamă activiștii politici și tinerii își exprimă în scris îngrijorările⁶⁹ față de mandatul câștigat de Donald Trump, argumentând că în timp ce victoria lui Hillary Clinton nu ar fi salvat pe nimeni, victoria cotracandidatului acesteia dovedește faptul că retorica rasismului, a urii și a extremismului par să câștige din ce în ce mai mulți adepți în societățile considerate educate, conștiente, democratice. De asemenea, Twitter a fost inundat de caricaturi care îl portretizau pe Trump în chip de Hitler, deportând musulmanii din SUA, alții exprimându-și speranța ca noul președinte să sfârșească prin a distruge SUA.⁷⁰

La polul opus, aparent nu foarte convingși de retorica cu tentă anti-musulmană a campaniei lui Trump pe care o cataloghează ca simple „sloganuri de campanie”, mulți egipteni⁷¹ au primit cu brațele deschise victoria candidatului republican, justificând aceasta prin faptul că mandatul lui Hillary Clinton de secretar de stat în perioada 2009-2013 i-ar fi atras mai multe critici decât simpatii, fie prin susținerea președintelui Hosni Mubarak, obligat să demisioneze în vâltoarea protestelor Primăverii arabe, fie prin cooperarea cu Frații Musulmani care au guvernat țara după câștigarea alegerilor parlamentare și a celor prezidențiale din 2012 până în 2013, când au fost eliminați la putere de un consiliu condus de șeful Forțelor Armate ale Egiptului din perioada respectivă, Abdul Fatah al-Sisi, ales președinte în 2014. Cei mai puțin afectați de rezultatul alegerilor au apreciat că dintre cei doi candidați prezidențiali, președintele ales este răul mai mic întrucât „Trump se luptă cu islamul deschis pe când Hillary se luptă cu

⁶⁸ Gary Willig, *American winter or Mideast savior: Arab media reacts to Trump*, „Israel National News”, 10 noiembrie 2016 (<http://www.israelnationalnews.com/>)

⁶⁹ *Egypt's Sissi Frist World Leader to Congratulate Trump on Win*, „Haaretz”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.haaretz.com/>) și platformele de Facebook ale publicațiilor în limbile arabă și engleza *Al-Jazeera*, *Al-Arabiyya*, *Middle East Eye*, *Middle East Monitor*, *al-Monitor* și Twitter.

⁷⁰ *Egypt's Sissi Frist World Leader to Congratulate Trump on Win*, „Haaretz”, 9 noiembrie 2016 (<http://www.haaretz.com/>) și platformele de Facebook ale publicațiilor în limbile arabă și engleza *Al-Jazeera*, *Al-Arabiyya*, *Middle East Eye*, *Middle East Monitor*, *al-Monitor* și Twitter.

⁷¹ Gary Willig, *American winter or Mideast savior: Arab media reacts to Trump*, „Israel National News”, 10 noiembrie 2016 (<http://www.israelnationalnews.com/>)

islamul în secret! Toți sunt răi.”⁷² Nu în ultimul rând, egiptenii și-au exprimat speranța ca noul președinte american să îl sprijine pe omologul său egiptean în înfrângerea Frației Musulmane și a Statului Islamic mai mult decât a făcut-o Obama.⁷³

Siria

Optimismul cercurilor de putere de la Damasc față de victoria lui Trump se datorează atât retoricii și promisiunilor acestuia anti-terorism, cât mai ales înfrângerii suferite de contracandidata Hillary Clinton care, în calitate de secretar de stat, s-a poziționat împotriva regimului Assad încă de la izbucnirea crizei din Siria în 2011. Precaută în declarații, consilierul politic și militar al președintelui Bashar al-Assad, Bouthaina Sha‘aban a declarat⁷⁴ că „Siria nu se amestecă în rezultatul alegerilor”, Damascul fiind interesat doar de politica noului președinte și dacă aceasta are aceleași coordonate cu aspirațiile regimului sirian, acesta fiind deschis colaborării cu orice stat care respectă suveranitatea națională și apără interesele poporului. Oficialul sirian a punctat și faptul că Washingtonul ar trebui să își schimbe modul de acțiune externă bazat pe superioritate și amestec în treburile interne ale altor state, care, de altfel, au provocat doar dezastru, într-o politică de colaborare cu alte țări.

Nu la fel de precaut în declarații a fost, însă, parlamentarul sirian Muhammad Kheir Al-Akam care a declarat răspicat⁷⁵ că „Victoria lui Trump este mai bună decât victoria lui Clinton. Dacă ar fi câștigat, situația în regiune ar fi fost mult mai rea iar statele din Golf ar fi fost marii câștigători”, fără îndoială, cu referire la implicarea acestora în conflictul din Siria.

Mai explicit decât atât a fost redactorul șef al cotidianului pro-regim *Al-Watan*, Waddah ‘Abd Rabbo, care în articolul dedicat alegerilor din SUA cu titlul „Trump – criză pentru elitele globale, bucurie pentru Siria”⁷⁶, a conchis că societatea americană „a ales extremismul în locul manipulării și sinceritatea în locul minciunilor și decepției”.

⁷² Gary Willig, *American winter or Mideast savior: Arab media reacts to Trump*, „Israel National News”, 10 noiembrie 2016 (<http://www.israelnationalnews.com/>)

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ *Al-Watan* (Siria), 10 noiembrie 2016 *apud Arab World Reacts to Tump’s Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative”, 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁷⁵ *Ibidem*

⁷⁶ *Ibidem*

Jurnalistul a comparat rezultatul alegerilor din SUA cu cele al *Brexit*-ul din Marea Britanie, ambele indicând că popoarele „sunt mai conștiente ca niciodată de înșelăciunea, minciuna și războaiele distrugătoare practicate de politicienii lor”. Mai mult decât atât, acesta punctează că alegătorii americani și-au dat seama de dependența aleșilor lor de banii din Golf, de „servilismul la emiratele înapoiate și reacționare, la nepăsarea față de răspândirea wahabbismului în moscheile și suburbiile din propria lor țară” precum și de faptul că ei au fost cei care au facilitat familiei Al Sa’ud și altora să înarmeze și să finanțeze organizații teroriste. Cât despre motivele de „bucurie pentru Siria”, ‘Abd Rabo și-a exprimat convingerea că „este imposibil ca Trump să preia și să dețină puterea fără să schimbe în mod semnificativ politica externă a țării”, astfel că președintele ales al SUA, care „nu are aspirații în Siria și în regiune” dar care a promis să eradică terorismul și care critică intervenția ineficientă în Siria a aliaților administrației Obama, în special Arabia Saudită, Qatar și Turcia, este dispus să colaboreze cu Rusia și cu regimul sirian pentru a combate „Statul Islamic și alte grupări teroriste”.⁷⁷

Opoziția siriană nu putea nici ea să nu profite de anunțarea noului președinte ales al SUA pentru a-și face cunoscute cererile față de noua administrație. Astfel, într-o scrisoare de felicitare trimisă lui Donald Trump în numele „a milioane de sirieni care tânjesc după libertate și democrație”, coordonatorul general al Înaltului Comitet pentru Negocieri, Riyad Hijab, a declarat⁷⁸ că „sperăm să cooperăm pentru a pune capăt uciderii sirienilor și pentru a găsi, împreună cu SUA și cu ceilalți aliați ai Siriei, cele mai bune și mai eficiente metode pentru a-i apăra pe cetățeni, pentru a le ușura suferința și pentru a aduce pace și siguranță în regiunea noastră”.

Este evident că, cel puțin până la definirea noii politici externe americane, rezultatul alegerilor din Statele Unite ale Americii adaugă noi dinamici și nesiguranțe într-un Orient Mijlociu deja instabil care tocmai era martor la emergența, reemergența, inventarea sau reinventarea unor actori regionali și internaționali. În aceste condiții, sub noua administrație de la Washington, rămâne de văzut cum vor evolua lucrurile în zonele

⁷⁷ *Al-Watan* (Siria), 10 noiembrie 2016 apud *Arab World Reacts to Trump's Presidential Win With Cautious Optimism, Hope for Future Cooperation*, „Middle East Media Research Initiative” (MEMRI), 11 noiembrie 2016 (www.memri.org/)

⁷⁸ [Twitter.com/hijab_riad](https://twitter.com/hijab_riad), 9 noiembrie 2016 apud *ibidem*

„fierbinți” de pe harta Orientului Mijlociu precum și dacă viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat nu va înregistra dezghețarea unor conflicte deja existente sau emergența unora noi.